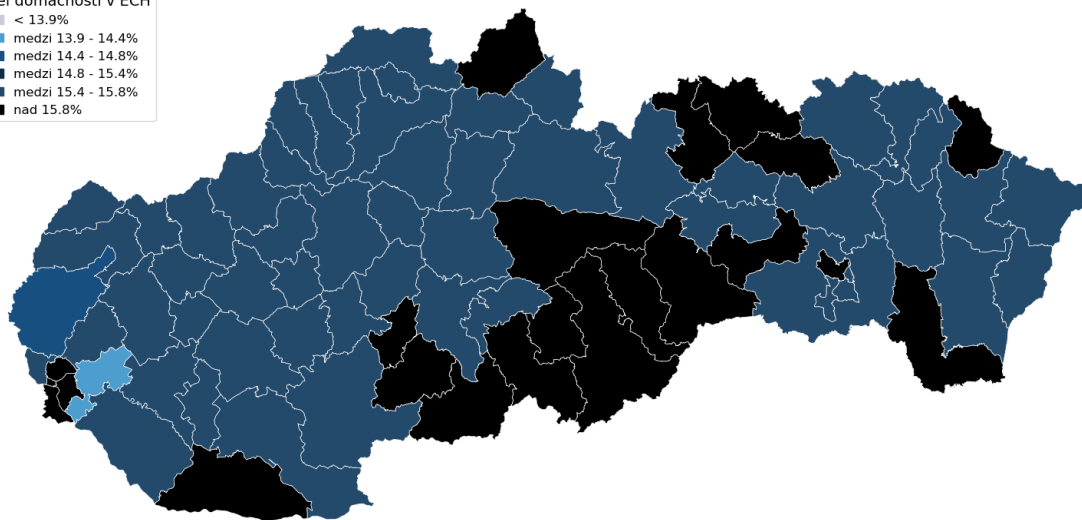
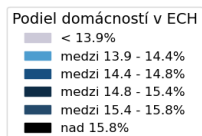

ENERGETICKÁ CHUDOBA 2026

Autor: Dušana Dokupilová, Prognostický ústav CSPV SAV

Kontakt:

dusana.dokupilova@savba.sk

Ako citovať túto správu:

Dokupilová, D. (2026). *Energetická chudoba 2026, PÚ CSPV SAV*.

Graf na obálke: Ohrozenie energetickou chudobou v roku 2040

Grafika: Martina Repíková, Prognostický ústav CSPV SAV

© Bratislava, Prognostický ústav, Centrum spoločenských a psychologických vied, Slovenská akadémia vied, 2026

Publikácia neprešla jazykovou úpravou.

Pod'akovanie

Táto publikácia vznikla na základe spolupráce so spoločnosťami Slovenský plynárenský priemysel, a.s., Západoslovenská distribučná, a.s., Energetika Slovensko, a.s., Stredoslovenská energetika, a.s., Stredoslovenská distribučná, a.s. a Východoslovenská distribučná, a.s., ktorým ďakujem aj za cenné pripomienky.

Obsah

Podakovanie.....	3
Úvod	5
Celková situácia na Slovensku a medzinárodné porovnanie	6
Energetická chudoba a zraniteľné skupiny	8
Letná energetická chudoba.....	13
Kľúčové kroky a opatrenia na riešenie energetickej chudoby na Slovensku.....	14
Vývoj energetickej chudoby v čase.....	16
Očakávanie do budúcnosti	18
Záver.....	20
Použitá literatúra.....	21

Úvod

Energetická chudoba nie je už novým pojmom. Začína byť intenzívnejšie vnímaná aj na Slovensku a objavujú sa snahy riešiť ju aj dlhodobo (Obnov Dom mini, Zelená solidarita). Je to významný krok vpred, ktorý môže pomôcť zlepšiť situáciu ohrozených domácností, ak bude správne smerovaný. Potrebné je však snahy a opatrenia zacieliť na domácnosti, ktoré majú problém udržať si vo svojej domácnosti vhodnú teplotu, či zabezpečiť si základné energetické služby. Snahu o adresnosť vidíme v programoch Obnov Dom mini a Zelená Solidarita, ktoré oba cieľia na nízkopříjmové domácnosti. Je potrebné si však uvedomiť, že nielen nízkopříjmové domácnosti môžu čeliť problému energetickej chudoby. Problém s energetickou chudobou môžu mať aj domácnosti so strednými príjmami. Súčasne, nie všetky nízkopříjmové domácnosti sú aj energeticky chudobné.

Významným pozitívnym krokom zo strany Ministerstva hospodárstva SR k adresnému riešeniu energetickej chudoby je vytvorenie komplexnej databázy, ktorá prepája dôležité štátne databázy pre identifikáciu zraniteľných domácností. V ďalších rokoch je však potrebné postupne ju dopracovať, aby dávala jednoznačný obraz o príjme všetkých domácností. Zároveň by malo byť dotovanie cien postupne zúžené tak, aby bola pomoc skutočne adresne poskytovaná tým domácnostiam, ktoré sú ohrozené energetickou chudobou, pričom by mali byť zohľadňované všetky relevantné typy zdroja energie, ktoré domácnosti využívajú. Systém dotovaných cien by tiež mal byť dočasný a priamo prepojený s podpornými programami na zvyšovanie energetickej efektívnosti v domácnostiach s nárokom na Energopomoc. Bez takýchto úprav dotované ceny energií nebudú viesť k zmene správania sa domácností, ktoré by sa prejavovalo záujmom o vlastnú budúcnosť, zaangažovanosťou a šetrením zdrojov (napr. realizáciou opatrení na zvyšovanie energetickej efektívnosti).

Problém energetickej chudoby je ovplyvnený aj klimatickou zmenou, ktorej dopady sa na Slovensku začali výraznejšie prejavovať v posledných rokoch – najmä dlhotrvajúce vlny horúčav. Očakáva sa, že v blízkej aj ďalej budúcej budú ešte významnejšie a o energetickej chudobe budeme hovoriť viac vo všeobecnejšej rovine ako o probléme zabezpečenia si vhodnej teploty v domácnosti – aj v zimnom aj v letnom období.

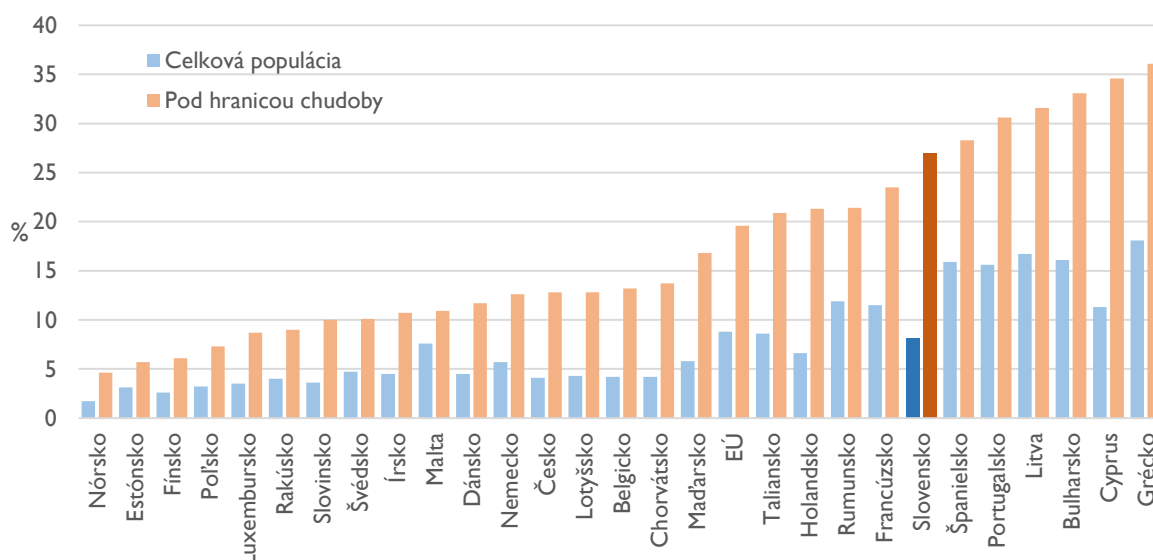
Aj touto publikáciou chceme posunúť poznanie a riešenie problému energetickej chudoby. Preto rozbiehame diskusiu o tzv. „proxy“ skupinách, ktoré by mohli nahradiť zložitejšie dokazovanie skutočností, ktoré by viedlo k podpore pre zraniteľné domácnosti. Súčasne sme pripravili prognózy vývoja Slovenska do roku 2040.

Táto publikácia nadväzuje na predchádzajúce štúdie z rokov 2023 - 2025. Sú v nej zahrnuté zistenia na základe ostatného zberu údajov Rodinné účty 2024 a EU SILC 2025.

Celková situácia na Slovensku a medzinárodné porovnanie¹

Energetická chudoba je doteraz v našom regióne spájaná najmä s tzv. zimnou energetickou chudobou - neschopnosťou udržať si v domácnosti dostatočné teplo. Situácia sa v porovnaní s ostatnými krajinami nemení. Napriek tomu, že ako celková populácia nepatríme k najohrozenejším krajinám, domácnosti, ktorých príjem je pod hranicou chudoby (pod 60% mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu) výrazne trpia problémom nevhodnej teploty vo svojich domácnostiach. Po zväčša južných krajinách ako Grécko, Cyprus, Bulharsko, Litva, Portugalsko a Španielsko, na Slovensku si 27% (viac ako každá štvrtá) domácností s príjmom pod hranicou chudoby nevie udržať primerané teplo vo svojej domácnosti. V celkovej populácii máme len 8% domácností neschopných udržať si v domácnosti dostatočné teplo, čo je aj pod priemerom EÚ.

Graf I: Neschopnosť udržiavať v obydľí primerané teplo (2025)

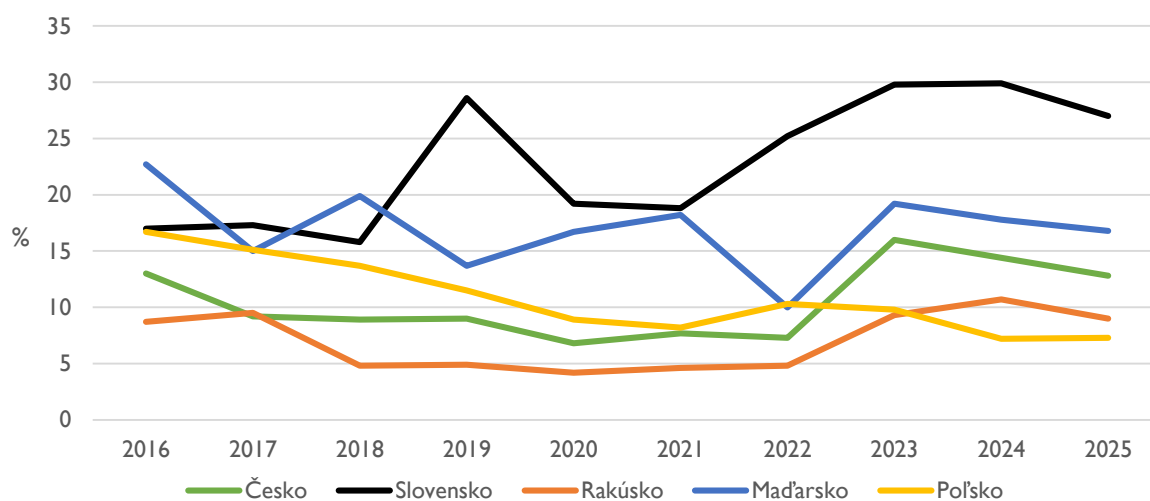
Zdroj dát: Eurostat

V stredoeurópskom regióne má Slovensko najvyšší podiel domácností, ktoré si nevedia udržať doma vhodnú teplotu, pričom sa situácia výrazne neposúva k lepšiemu. V roku 2024 bolo 30% domácností pod hranicou chudoby energeticky zraniteľných s miernym znížením v roku 2025 – na úroveň 27%. V celkovej populácii zostal podiel zraniteľných domácností neschopných si udržať v domácnosti primerané teplo na takmer rovnakej hodnote – pokleslo z 8.3% v roku 2024 na 8.1% v roku 2025. V susedných krajinách je podiel najohrozenejších domácností (podiel domácností pod hranicou chudoby, ktoré si nevedia zabezpečiť vhodne teplo vo svojom obydľí) oveľa nižší v porovnaní s 27% na Slovensku: 16.8% v Maďarsku, 12.8% v Česku, 9% v Rakúsku a 7.3% v Poľsku.

Slovensko je v nepriaznivej situácii napriek tomu, že ceny energie sú relatívne nízke, čo ukazuje, že znižovanie/udržiavanie cien energií nie je to správne riešenie, ktoré nám pomôže vyriešiť problém. Ich dlhodobé udržiavanie pod úrovňou trhových cien bez toho, aby bol nárok na dotované ceny prepojený na programy zvyšovania energetickej efektívnosti v domácnostiach ohrozených energetickou chudobou však nevedie k riešeniu tohto problému.

¹ V analýzach boli použité najnovšie dáta dostupné v čase uverejnenia štúdie.

Graf 2: Neschopnosť udržiavať v obydli primerané teplo pre domácnosti pod hranicou chudoby

Zdroj dát: Eurostat

Ako ukazujú aj predchádzajúce grafy, Slovensko dlhodobo patrí medzi krajiny, ktoré majú problém s udržaním si vhodnej teploty vo svojich domácnostiach. Vo všeobecnom vnímaní sa pozeráme najmä na nedostatočné vykurovanie počas zimných mesiacov. Najnovšie zisťovanie Európskej environmentálnej agentúry Living and Working in EU² z roku 2025 zisťovalo aj ohrozenie tzv. letnou energetickou chudobou, t.j. zisťovalo podiel domácností, ktoré si nemôžu dovoliť v lete primerane chladiť svoj domov. Slovensko v celoeurópskom porovnaní v roku 2025 bolo po Poľsku (52.1%) a Litve (50.7%) tretou najohrozenejšou krajinou. V minulom roku si 49.1% opýtaných domácností nevedelo dostatočne schladiť svoje obydlie. V južných a západných európskych krajinách to bolo priemerne len 37% a v severoeurópskych len 30% opýtaných domácností³. S očakávaným narastaním prejavov zmeny klímy, ktoré je spojené aj s narastajúcim počtom a dĺžkou horúcich dní, sa bude v budúcnosti táto situácia zhoršovať a aj letná energetická chudoba bude vážnym problémom, ktorý bude potrebné riešiť.

Spomínané (27% domácností pod hranicou chudoby si nevie udržať vhodnú teplotu vo svojom obydli a súčasne nie zlá situácia v celej populácii) nám ukazuje na významnosť problému v najchudobnejšej časti populácie a **potrebu adresného riešenia problému – cieleného len na najohrozenejšie skupiny obyvateľstva.**

² <https://www.eurofound.europa.eu/en/surveys-and-data/surveys/living-and-working-in-the-eu-e-survey/e-survey-2025>

³ <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/overheated-and-underprepared-europeans-experience-of-living-with-climate-change/percentage-of-respondents-whose-households-are-unable-to-afford-to-keep-the-home-adequately-cool-in-summer?activeTab=570bee2d-1316-48cf-adde-4b640f92119b>

Energetická chudoba a zraniteľné skupiny

Pri určovaní, ktorá domácnosť sa nachádza v energetickej chudobe, sme používali rozšírenú definíciu energetickej chudoby, navrhnutú a vyhodnocovanú aj v predchádzajúcich správach o energetickej chudobe⁴:

A) Domácnosť je ohrozená energetickou chudobou vtedy, ak jej po úhrade celkových nákladov na energie zostane menej než 1,5 násobok životného minima a súčasne jej celkový čistý ročný ekvivalentný disponibilný príjem (prepočítaný na počet členov domácnosti) je menší ako národný medián (10 171 EUR za rok 2024).

B) Súčasne domácnosť, ktorá prejavuje známky hospodárneho správania sa, t.j. má ročné náklady na energie pod polovicou národného mediánu⁵ (na domácnosť 1 134 EUR v roku 2024 podľa štatistického zisťovania Rodinných účtov) a súčasne jej celkový ekvivalentný disponibilný príjem je nižší ako 70% národného mediánu, patrí do skupiny domácností ohrozených skrytou energetickou chudobou.

C) Domácnosť bez fyzického prístupu k elektrickej energii.

V prípade definícií A a B sa pod nákladmi na energie rozumejú náklady na elektrinu, plyn, teplo, drevo a uhlie, ktoré sa používajú na vykurovanie a chladenie, ohrev vody, pohon elektrospotrebičov, svietenie a varenie.

Na základe zberu údajov Rodinné účty 2024 (ostatný zber, ktorý je k dispozícii ku koncu júna 2026) a využívajúc vyššie uvedenú definíciu je **energetickej chudobe vystavených 12.03% slovenských domácností (spojenie definícií A a B), s tým, že 1,17% domácností trpí tzv. skrytou energetickou chudobou (časť B definície).**

Domácnosti bez prístupu/pripojenia k elektrickej energii (časť C definície) nie sú presne identifikovateľné. Na Slovensku má na základe údajov z World Bank od roku 2022 100% domácností prístup k elektrine⁶. Na základe Atlasu Rómskych komunít z roku 2019 však približne **0,5% populácie Slovenska žije v oblastiach bez prístupu k elektrickej sieti a 1% bez prístupu k elektrine.** To indikuje, že existujú oblasti s elektrickou sieťou, ale nie všetky domácnosti sú k nej aj pripojené. Tieto čísla však nemožno pokladať za konečné, lebo pokrývajú len rómske komunity. Domácnosti bez prístupu k elektrine môžu byť v rôznych oblastiach Slovenska bez pripojenia na rómske komunity.

Najväčšiu časť obyvateľstva ohrozeného energetickou chudobou tvoria úplné rodiny s aspoň jedným dieťaťom do 25 rokov – 18% domácností. Druhou najohrozenejšou skupinou sú podľa Rodinných účtov 2024 jednočlenné domácnosti dôchodcov - tvoria 16% energeticky chudobných domácností a domácnosti tvorené párom dôchodcov - 10,4% . (Graf 3). V najpočetnejšej skupine „iný typ domácností“ (oficiálna kategória Rodinných účtov) sú rôzne typy domácností – viacgeneračné domácnosti, niektoré aj s viac ako 10 členmi, ktoré tvoria dospelí členovia spolu so svojimi rodičmi (niekedy v dôchodkovom veku), prípadne aj s nedospelými deťmi. Do skupiny patria aj domácnosti dospelých ľudí, ktorí spolu bývajú, ale netvoria pár, či domácnosti mladých. Do tejto kategórie boli pridaní aj jednorodičia s deťmi staršími ako 25 rokov (samostatná kategória Rodinných účtov).

⁴<https://www.prog.sav.sk/portfolio-item/energeticka-chudoba-2025/>

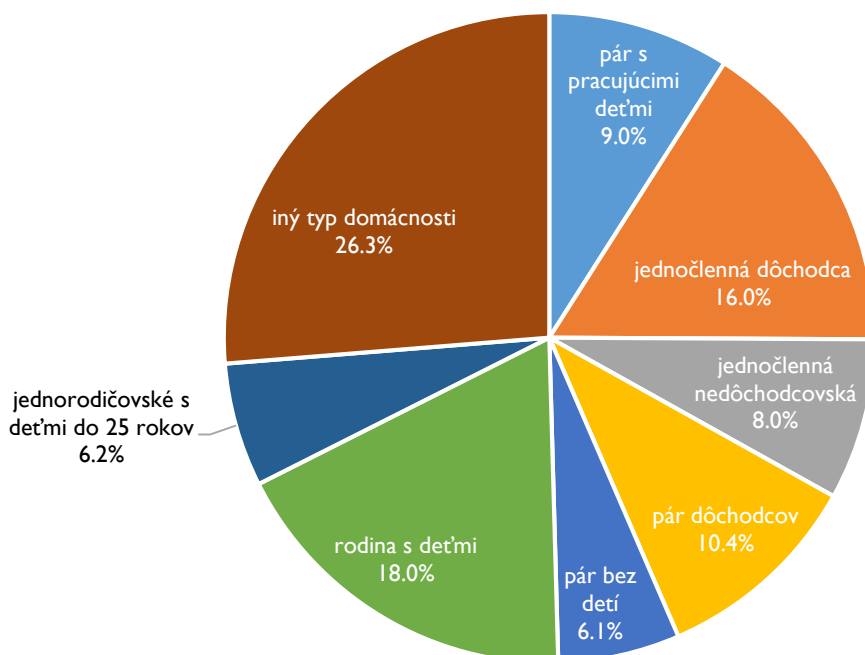
<https://www.prog.sav.sk/portfolio-item/energeticka-chudoba-2024/>

<https://www.prog.sav.sk/portfolio-item/hlbkova-studia-energetickej-chudoby/>

⁵ Náklady pod polovicou národného mediánu sú považované za znak „skrytej energetickej chudoby“.

⁶ <https://data.worldbank.org/indicator/EG.ELC.ACCS.ZS?locations=EU>

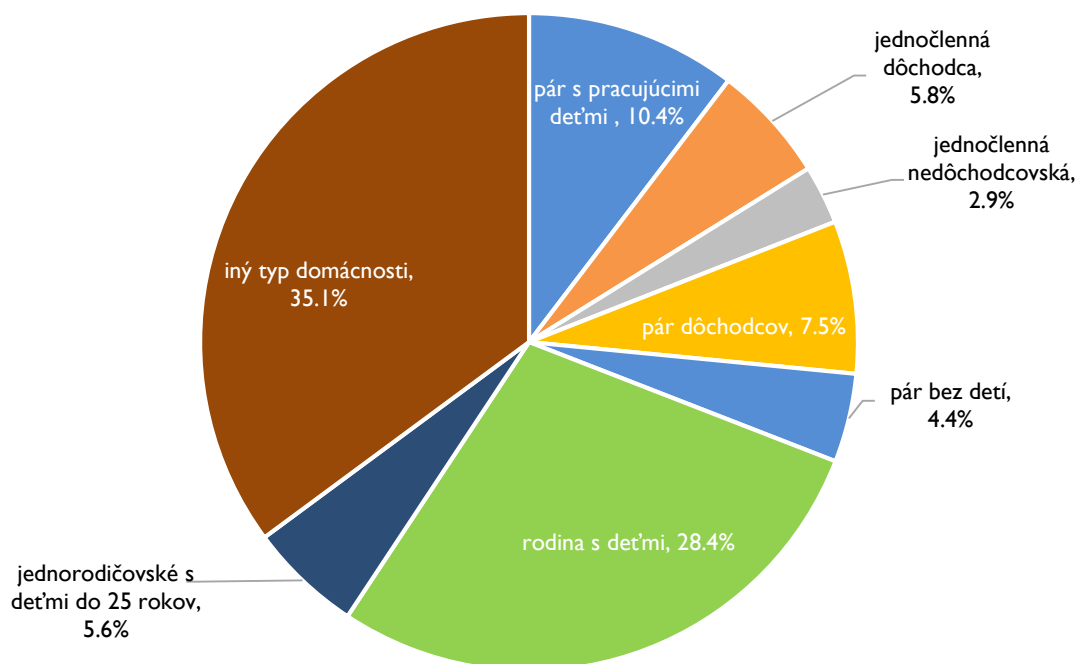
Graf 3: Percentuálne zastúpenie jednotlivých skupín obyvateľstva ohrozeného energetickou chudobou (v prepočte na domácnosti).

Zdroj dát: ŠÚ SR, Rodinné účty 2024

So zvyšujúcim sa počtom členov domácnosti je celkový vplyv problému významnejší, nakoľko negatívne vplyva na väčší počet ľudí. Z takéhoto pohľadu (Graf 4) vidíme, že energetická chudoba najviac ovplyvňuje „iný typ domácnosti“, ktorých členovia tvoria viac ako tretinu všetkých ľudí ovplyvnených energetickou chudobou. Nasledujú rodiny s deťmi, ktoré tvoria 28% energeticky chudobných.

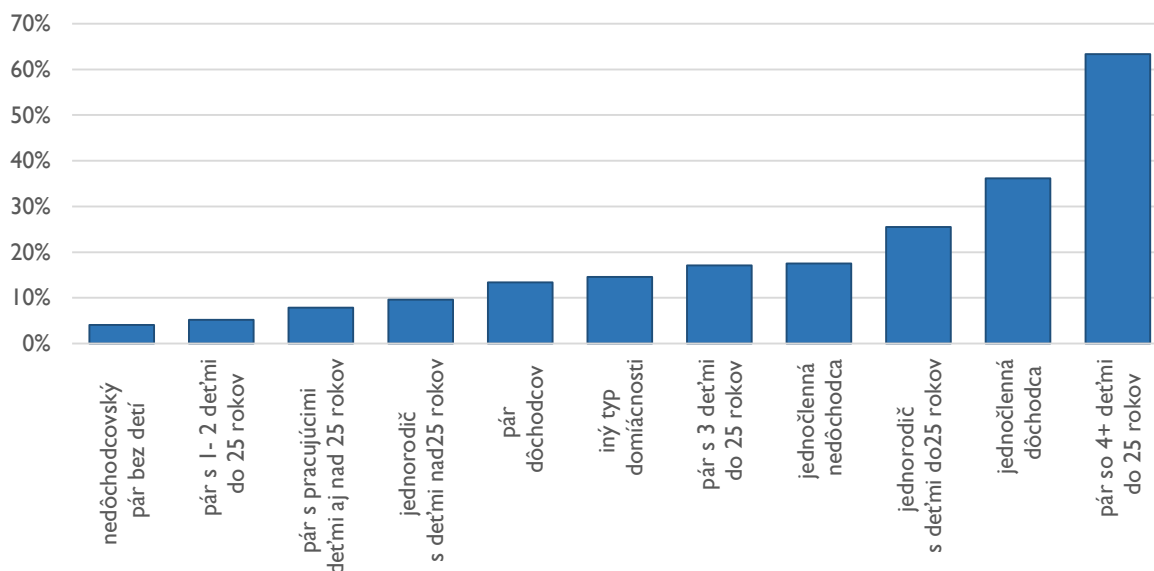
Graf 4: Percentuálne zastúpenie jednotlivých skupín obyvateľstva ohrozeného energetickou chudobou (prepočítané na počet členov domácnosti).

Zdroj dát: ŠÚ SR, Rodinné účty 2024

Z pohľadu ohrozenosti v rámci skupiny, t.j. aká časť domácností v určitej socioekonomickej skupine môže byť energeticky chudobná - najvýraznejšie sú ohrozené domácnosti so 4 a viac deťmi, kde v energetickej chudobe je 63% domácností, každá tretia domácnosť osamelého dôchodcu a každá štvrtá jednorodičovská domácnosť. (Graf 5).

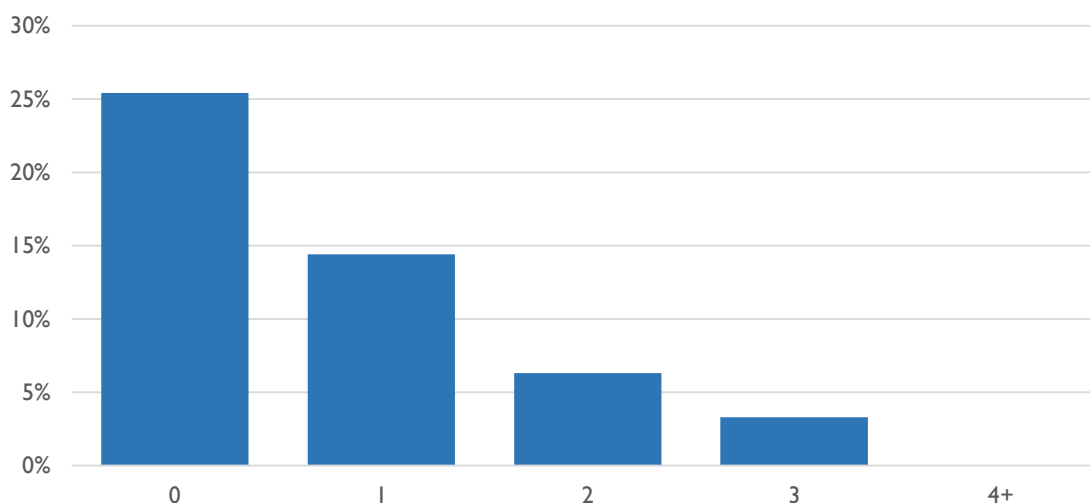
Graf 5: Percentuálne zastúpenie domácností ohrozených energetickou chudobou v jednotlivých skupinách obyvateľstva

Zdroj: ŠÚ SR, Rodinné účty 2024

Pričom čím je v domácnosti viac ekonomicky aktívnych členov, riziko energetickej chudoby výrazne klesá (Graf 6). Z domácností, kde nie je ani jeden člen ekonomicky aktívny je 25% v energetickej chudobe. V domácnostiach s 2 ekonomicky aktívnymi členmi je len 6% z nich zraniteľných.

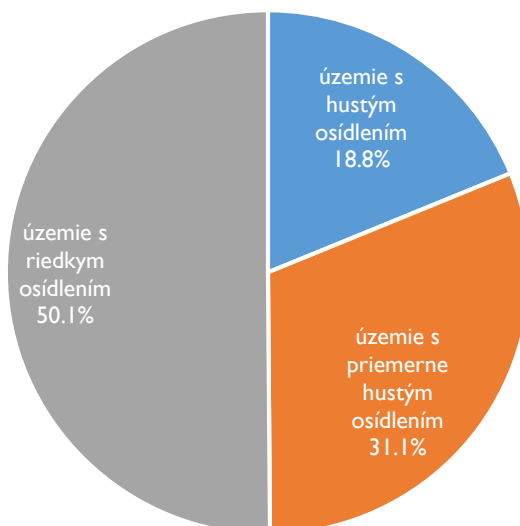
Graf 6: Percentuálne zastúpenie domácností ohrozených energetickou chudobou v jednotlivých skupinách domácností podľa počtu ekonomicky aktívnych členov domácnosti

Zdroj: ŠÚ SR, Rodinné účty 2024

Väčšia časť domácností v energetickej chudobe žije na vidieku (50,1%), čo je spojené aj s nižšou mierou obnovy rodinných domov v porovnaní s bytovými domami, čo spôsobuje vyššie výdavky na energiu v rodinných domoch a vzhľadom na ich vyššie zastúpenie mimo mestských častí, zvýšenie energetickej chudoby vo vidieckych oblastiach. (Graf 7).

Graf 7: Podiel obyvateľstva v energetickej chudobe podľa hustoty osídlenia

Zdroj dát: ŠÚ SR, Rodinné účty 2024

Medziročne dochádza ku zmenám v počte domácností, ktoré sú ohrozené energetickou chudobou. Hlavnou príčinou je zmena výberovej vzorky pre výberové zisťovanie Rodinné účty. Štruktúra je reprezentatívna, ale nemusí dokonale zachytávať celú populáciu rovnako v každom roku.

Poznámka: ako bolo spomínané v predchádzajúcich správach o energetickej chudobe - pokladáme za dôležité, aby sa podnikli kroky k zavedeniu definície založenej na normatívnych nákladoch, kde dôjde k prepočítaniu vzhľadom na technické vlastnosti obydľia, počet osôb, plochu bytu. Je to definícia, ktorá podľa našej mienky najlepšie identifikuje energeticky chudobnú domácnosť. Pokladáme za nevyhnutné začať odbornú diskusiu aj na najvyššej úrovni o potrebe rozšírenia definície energetickej chudoby v takomto rozsahu:

Presnejšia definícia: Domácnosť je ohrozená energetickou chudobou vtedy, ak jej po úhrade celkových nákladov na energiu zostane menej než napr. 1,5 násobok životného minima⁷ a súčasne jej náklady na energiu nie sú vyššie ako normatívne náklady, ktoré sú prepočítané vzhľadom na technické vlastnosti obydľia, počet osôb a plochu bytu.

Takto stanovený normatív môže zároveň slúžiť ako energetické minimum a pomôže identifikovať skrytú energetickú chudobu.

Vzhľadom na nedostupnosť definície normatívu a snahe čo najadresnejšieho a najefektívnejšieho riešenia problému energetickej chudoby pristupujú niektoré krajiny k vytváraniu tzv. **proxy skupín**. To znamená k definovaniu skupín obyvateľstva, ktoré by boli ľahko identifikovateľné, súčasne by členovia takejto proxy skupiny vo väčšinovej miere patrili do skupiny energeticky zraniteľných. Príkladom proxy skupiny môžu byť domácnosti, ktoré sú tvorené rodinou s viac ako 4 deťmi.

⁷ Podobne ako pri navrhovanej definícii

Na základe grafu 4 vidíme, že podľa používanej definície energetickej chudoby je 63% takýchto domácností aj energeticky chudobných.

V zahraničí (Španielsko⁸, Francúzsko⁹, Írsko¹⁰, Dánsko¹¹ a Fínsko¹²) sa na zjednodušenie a zefektívnenie pomoci domácnostiam využívajú rôzne prístupy. Najčastejšie používajú existujúcu identifikáciu na základe sociálnych dávok – pre dôchodcov s nízkymi príjmami, jednorodičov, ľudí s minimálnym príjmom, viacdietné rodiny, domácnosti s ťažko zdravotne postihnutým členom, ktorí pomoc v rôznej podobe (znížená cena elektriny, šeky na vykurovanie, ...) získajú väčšinou automaticky bez ďalšieho dokazovania svojej situácie. Energetická chudoba je komplexný problém, preto všetky zjednodušenia so sebou prinášajú nepresnosti spojené s neadresnosťou. Naopak, snaha sledovať všetky parametre energetickej chudoby môže viesť k nečinnosti. Za účelom čo najpresnejšieho a najrýchlejšieho adresného prisudzovania pomoci sa môže niekedy pristúpiť k istým zjednodušeniam, ak sú efektívne a správne nastavené. Pri priznávaní podpory v energetickej chudobe je žiadúce, aby sa do úvahy brali minimálne výdavky na energie a príjmy domácností. Na to, aby bola domácnosť zaradená do skupiny energeticky chudobných, čo by znamenalo, že má nárok na pomoc, musí spĺňať obe podmienky.

1. **Zvýšené výdavky na energie** sú nevyhnutnou podmienkou pre zaradenie do kategórie energeticky chudobných domácností. Tu však môže dochádzať k nepresnostiam, najmä pri vykurovaní nie sieťovými zdrojmi energie ako napr. drevo a uhlie. Nie v každom prípade sa dajú jednoznačne dokázať ročné výdavky za takéto suroviny. Zohľadniac tieto skutočnosti by sa výdavky za energie mohli nahradiť zisťovaním stavu obydľia – staré (staršie ako 30 rokov) a nerekonštruované (nezateplené alebo nedostatočne zateplené, bez vymenených okien a dverí) obydľia sa môžu pokladať za tie, ktoré majú vysoké výdavky na energie.
2. Otázka **príjmu**: táto by mala byť nevyhnutnou podmienkou pre získanie podpory. Aj vzhľadom na nedostatok finančných zdrojov na podporu všetkých zraniteľných domácností je nevyhnutné podporovať len tie, ktoré si to z vlastných zdrojov nemôžu dovoliť. Domácnosti s vysokými výdavkami na energie a vysokými príjmami nepotrebujú finančnú pomoc od štátu. Všetky domácnosti by mali mať k dispozícii odbornú pomoc pre sprevádzanie rekonštrukciou.

Iné nastavenie proxy skupín - delenia podľa socioekonomický skupín (dôchodcovia, rodiny s deťmi) – je pri takomto nastavení definície energetickej chudoby neadresné. Z grafu 5 (percentuálne zastúpenie zraniteľných domácností v jednotlivých skupinách) vyplýva, že aj v najzraniteľnejšej skupine rodín so štyrmi a viac deťmi je v energetickej chudobe len 63% domácností. Pri jednočlennej dôchodcovskej domácnosti je to len 36% a pri jednorodičovskej iba 26%.

Významnú úlohu pri obnove domov najmä najzraniteľnejších skupín obyvateľstva majú **terénni pracovníci**, ktorí podávajú odborné informácie, pomáhajú pri administrácii a vytvárajú dôveru. Na základe komunikácie s terénnymi pracovníkmi by zjednodušené dokazovanie stavu budovy bolo možné v mnohých prípadoch aj len obhliadkou, čím by sa výrazne zjednodušili administratívne procesy a urýchlila pomoc pre domácnosti. Nevyhnutnosťou by však bolo zaviesť aj kontrolné mechanizmy, ktoré by minimalizovali zneužívanie.

⁸ <https://www.endesa.com/en/advice/ratesubsidy/rate-subsidy>

⁹ <https://chequeenergie.gouv.fr/>

¹⁰ <https://www.seai.ie/grants/home-energy-grants/fully-funded-upgrades-for-certain-homeowners>

¹¹ <https://www.borger.dk/pension-og-efterloen/tillaeg-til-folke--og-foertidspension/folkepension-varmetillaeg>

¹² <https://www.kela.fi/yhteistyokumppanit-toimeentulotuki-maksusitoumukset-sahkovakuus>

Letná energetická chudoba

Klimatická zmena v ostatnom čase prináša v stredoeurópskom priestore aj nové problémy - dlhotrvajúce obdobia s vysokými teplotami – a s nimi spojené nové výzvy. Vzhľadom na prognózy, sa v budúcnosti aj s takýmito extrémami počasia budeme stretávať častejšie, súčasne budú pravdepodobne trvať dlhšie. Pritom nejde o zanedbateľné okolnosti. Zvýšené teploty spôsobujú prehriatie vnútorných priestorov. Ako už bolo spomínané, na základe zisťovania Európskej environmentálnej agentúry si na Slovensku 49% domácností v roku 2025 nebolo schopných dostatočne vychladiť svoje obydlie. Vysoké teploty majú pritom následky na zdravie, či už fyzické alebo psychické, s čím sú spojené významné zdravotné výdavky. Ďalším z dôsledkov je aj znížená výkonnosť, čo sa prejavuje na celom hospodárstve.

Medzi najviac ohrozené skupiny patria dôchodcovia, ľudia s respiračnými a kardiovaskulárnymi ochoreniami a nízkopříjmové domácnosti. Nemalú skupinu tvoria aj ľudia pracujúci vo vonkajšom prostredí – na stavbách a v poľnohospodárstve.

Vzhľadom na nedostatočnú kvalitu existujúcich budov (vek, nedostatočná rekonštrukcia spojená s nedostatočnou energetickou efektívnosťou, ktoré sa počas letného počasia prehrievajú a udržiujú si počas horúčav tepla) patrí Slovensko k významne zraniteľným krajinám.

Riešenia musia prichádzať na viacerých úrovniach. Najmä však v podobe podpory jednotlivých zraniteľných domácností. Táto sa výrazne nelíši od tej, ktorá je spojená s tzv. zimnou energetickou chudobou – teda neschopnosťou vyhriať si svoju domácnosť. Tiež je potrebné zvyšovať energetickú efektívnosť prostredníctvom zateplovania obálky domu, potrebné je však pridať aj prvky tienenia, ako napr. vonkajšie žalúzie či zelené strechy. Očakávania budúcnosti vytvárajú aj požiadavku aktívneho chladenia pomocou klimatizácií či tepelných čerpadel.

Najzraniteľnejšie skupiny obyvateľstva, ktoré si nevedia zo svojich vlastných zdrojov zabezpečiť spomínané potreby by mali mať možnosť ich získať za zvýhodnených podmienok (bezúročná či čiastočne nenávratná pôžička). Potrebné je však existujúce dostupné financie spravovať rozumne a prideľovať ich len najohrozenejším.

Riešenia však môžu, ba dokonca musia prichádzať aj z úrovne samospráv a s pomocou územného plánovania, a to v podobe zavedenia prvkov zelenej a modrej infraštruktúry: parkov, opätovného priznania potokov a riekok, ktoré pretekajú cez mestské prostredia, prípadne zavedením nových vodozádržných prvkov.

Kľúčové kroky a opatrenia na riešenie energetickej chudoby na Slovensku

Navrhované riešenia a opatrenia na elimináciu energetickej chudoby na Slovensku zostávajú vo svojej podstate nezmenené od spracovania prvej ucelenej analýzy v roku 2023. Zistenia a dátové prehľady z rokov 2024 – 2026 opakovane potvrdili platnosť a správnosť týchto odporúčaní. Čo sa však v čase zásadne posúva je naliehavosť ich praktického presadenia. Oddiaľovanie systémových reforiem a pretrvávajúca orientácia na plošné kompenzácie cien vyčerpávajú verejné zdroje bez toho, aby adekvátne adresovali príčiny stavu.

Pre účinný posun od deklarácií k praxi je potrebné bezodkladne realizovať postupné kroky v dvoch naväzujúcich rovinách: najprv vytvoriť inštitucionálno-legislatívny základ a následne uplatniť súbor konkrétnych podporných nástrojov.

1. Určenie kompetenčne zodpovedného rezortu

Doterajšia roztrieštenosť agendy medzi Ministerstvom hospodárstva SR, Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstvom životného prostredia SR zabraňuje efektívnemu riešeniu problému. Je nevyhnutné na vládnej úrovni jednoznačne určiť vedúce ministerstvo, ktoré prevezme plnú zodpovednosť za tvorbu politík, koordináciu a vyhodnocovanie opatrení v oblasti energetickej chudoby.

2. Ukotvenie definície v legislatívnom poriadku

Je potrebné intenzívne pracovať na definícii energetickej chudoby, podporiť ju odbornou diskusiou a následne prijať oficiálnu v praxi využiteľnú definíciu energetickej chudoby priamo do legislatívy SR. Definícia energetickej chudoby by mala byť zakotvená v normatívnych nákladoch, čo by zabezpečilo vysokú mieru spravodlivosti a adresnosti.

3. Aplikácia definície v praxi využitím prepojených databáz spojená s prechodom k adresnosti

Uplatnenie schválenej definície v praxi vyžaduje plné využitie potenciálu štátnych registrov. Prepojením údajov Ministerstva hospodárstva SR, daňových úradov, Sociálnej poisťovne, úradov práce, katastra nehnuteľností a dodávateľov energií je možné automatizovane identifikovať zraniteľné domácnosti. Tým sa zabezpečí vysoká adresnosť podpory a minimalizuje sa administratívna záťaž. Súčasne zabezpečí adresnú pomoc len najohrozenejším skupinám obyvateľstva.

Pri implementácii je potrebné zabezpečiť palivovú neutralitu. Schémy podpory by mali rovnocenne zohľadňovať všetky relevantné typy energetických nosičov využívaných v domácnostiach (elektrina, plyn, teplo z CZT, ako aj palivové drevo, pelety či uhlie).

Základné opatrenia pre riešenie energetickej chudoby už boli identifikované v štúdií z roku 2023. Medzi najdôležitejšie patria:

- **Podpora energetickej efektívnosti a obnova obydli, spojená aj s výmenou zdroja vykurovania a využitím obnoviteľných zdrojov energie:** Investície do zateplenia obálky budov, výmeny okien a modernizácie vykurovacích/chladiacich systémov predstavujú jediné trvalé riešenie na zníženie spotreby a výdavkov za energiu. Pre zraniteľné domácnosti je kľúčové zabezpečiť dostupné schémy predfinancovania a nenávratných príspevkov, ktoré im umožnia prechod na ekologické a energeticky účinné technológie.
- **Priama finančná pomoc domácnostiam v energetickej chudobe, ktorá bude smerovať len na najzraniteľnejšie domácnosti a v čase obmedzenom na nevyhnutnú mieru:** Finančné kompenzácie výdavkov na energiu musia nahradiť doterajšie plošné dotácie a byť prísne adresované len pre zraniteľné skupiny. Táto podpora

má plniť funkciu dočasnej podpory, ktorá domácnosti poskytne čas na realizáciu opatrení na zvyšovanie energetickej efektívnosti nehnuteľnosti.

- **Výstavba sociálnych zariadení pre domácnosti v ťažkých životných situáciách – dôchodcovia, jednorodičia, samostatne žijúci, rodiny s deťmi:** Pre najrizikovejšie skupiny obyvateľstva, ktoré nie sú schopné žiť v energeticky neefektívnych nehnuteľnostiach, je potrebné rozvíjať kapacity dostupného nájomného a sociálneho bývania. Tým sa zabezpečí dôstojné a energeticky úsporné bývanie pre najohrozenejších jednorodičov, osamelých seniorov či viacdtné rodiny v krízových situáciách.
- **Sociálna práca spojená so vzdelávaním:** Pravidelná terénna sociálna práca je nenahraditeľná pri pomoci zraniteľným domácnostiam ako bolo už použité pre Obnov Dom mini, kde sociálni pracovníci pomohli s procesom prípravy žiadostí o podporu či pri administrácii obnovy domov. Súčasťou sociálnej práce musí byť aj finančné a energetické vzdelávanie zamerané na zmenu správania, úsporné hospodárenie so zdrojmi a prevenciu zadlžovania.
- **Poradenské energetické centrá:** Zriadenie dostupných regionálnych poradenských centier poskytne občanom bezplatné odborné a technické poradenstvo. Odborníci v týchto centrách pomôžu domácnostiam identifikovať najvhodnejšie opatrenia na úsporu energie, vybrať vhodné technické riešenia a sprostredkujú im prístup k dostupným dotačným programom.

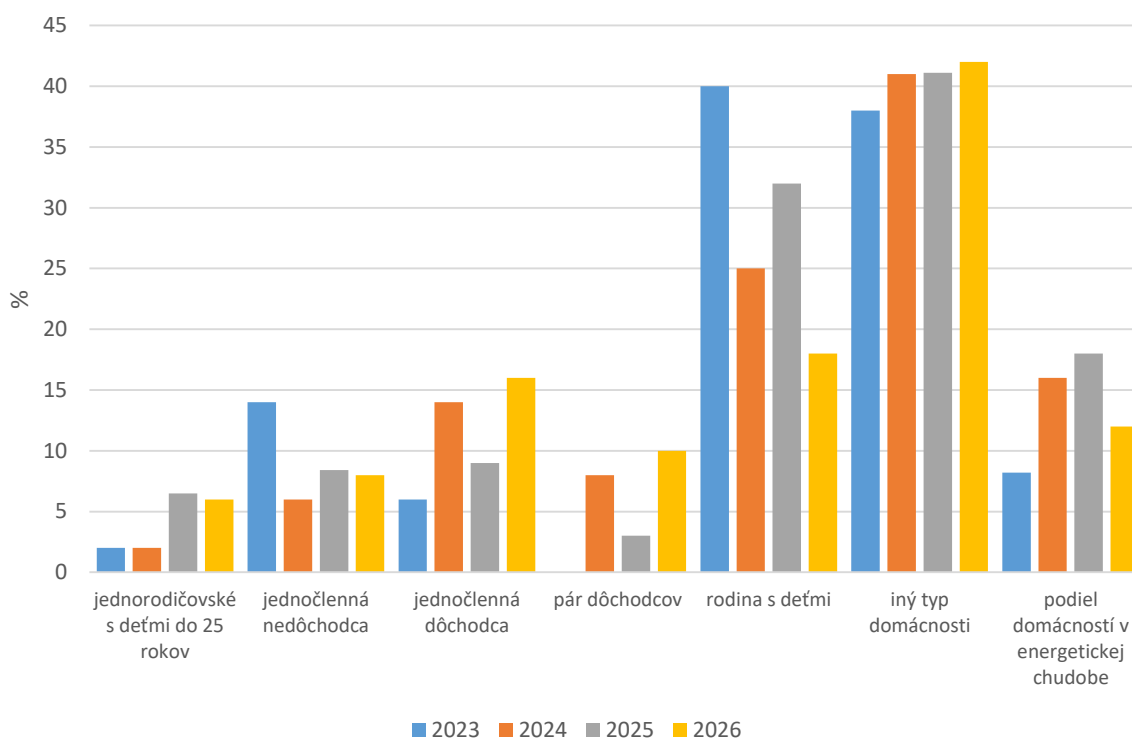
Vývoj energetickej chudoby v čase

Podiel domácností v energetickej chudobe sa v čase mení. Táto nepriaznivá situácia môže byť ovplyvnená cenami energií a ich prepojenosťou na zmenu príjmov, počasím spojeným s potrebou vykurovania či chladenia, ale aj rôznymi dotačnými schémami na zvyšovanie energetickej efektívnosti, či zmenami správania sa obyvateľstva (napr. v podobe šetrenia).

Na Slovensku v priebehu posledných 4 rokov dochádza k zmenám - k postupnému nárastu z 8% domácností v energetickej chudobe v roku 2021 na 16% v roku 2022, 18% v roku 2023 a poklesom na 12% v roku 2024. Aj po poklese v roku 2024 však zostáva podiel ohrozených domácností výrazne vyšší ako v roku 2021, čo potvrdzuje, že plošné dotácie a kompenzácie cien nezabezpečili dlhodobú stabilizáciu.

V krátkom období môže mať významný vplyv na výsledný pomer aj obmena výberovej vzorky ŠÚ SR pre štatistické zisťovanie Rodinné účty a EU SILC, čo je pravdepodobne spolu s kolísaním cien energií a inflácie, ktorá zasiahla kúpyschopnosť najslabších vrstiev aj príčinou fluktuácií v podiele energetickej chudobného obyvateľstva medzi rokmi 2021 - 2024 (zverejnené v správach za roky 2023-26).

Graf 8: Energetická chudoba – celkový podiel a percentuálne zastúpenie jednotlivých skupín obyvateľstva ohrozeného energetickou chudobou, vývoj v čase.

Zdroj dát: ŠÚ SR, Rodinné účty 2024

Positívnu správou je, že dochádza k poklesu podielu domácností v energetickej chudobe v rodinách s deťmi zo 40% v roku 2021 na 18% v roku 2024. To sú domácnosti, ktorých mladí členovia si následky zraniteľnosti budú niešť najdlhšie. To je prepojené aj na vzdelanie, zamestnanosť či zdravie a následne aj na výdavky na zdravotnú starostlivosť.

Súčasne pozorujeme výrazný nárast zraniteľnosti dôchodcovských domácností. Pri jednočlenných zo 6% na 16% medzi rokmi 2021 a 2024, u dôchodcovského páru z 8% na 10%. Spolu tak seniori dnes

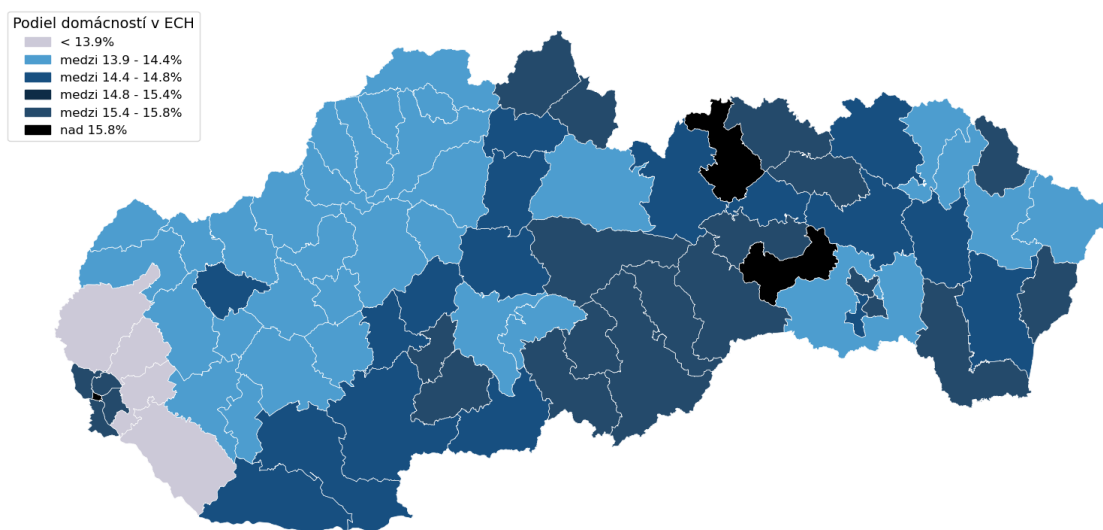
tvoria viac ako štvrtinu (26%) všetkých energeticky chudobných domácností. Starnutie populácie a zaostávanie dôchodkov za reálnymi nákladmi na energie (najmä v nerekonštruovaných rodinných domoch) robia zo seniorov najrýchlejšie rastúcu rizikovú skupinu.

Jednoznačným trendom je sústavný nárast podielu kategórie „iný typ domácností“. Kým v roku 2023 tvorila táto skupina 38 % všetkých ohrozených, v roku 2026 vzrástla až na 42 %. Ide o menej štandardné a viacgeneračné domácnosti (napr. dospelí žijúci s rodičmi, prípadne aj s nedospelými deťmi, či viacero nepríbuzných osôb). Tento nárast môže poukazovať na skutočnosť, že rodiny často čelia finančným tlakom spájaním sa do viacgeneračných obydľí, kde potom vysoké spotreby energie zatťažujú celý rozpočet. Vysoký podiel takýchto domácností poukazuje na fakt, že energetická chudoba zasahuje všetky typy domácností.

Očakávanie do budúcnosti

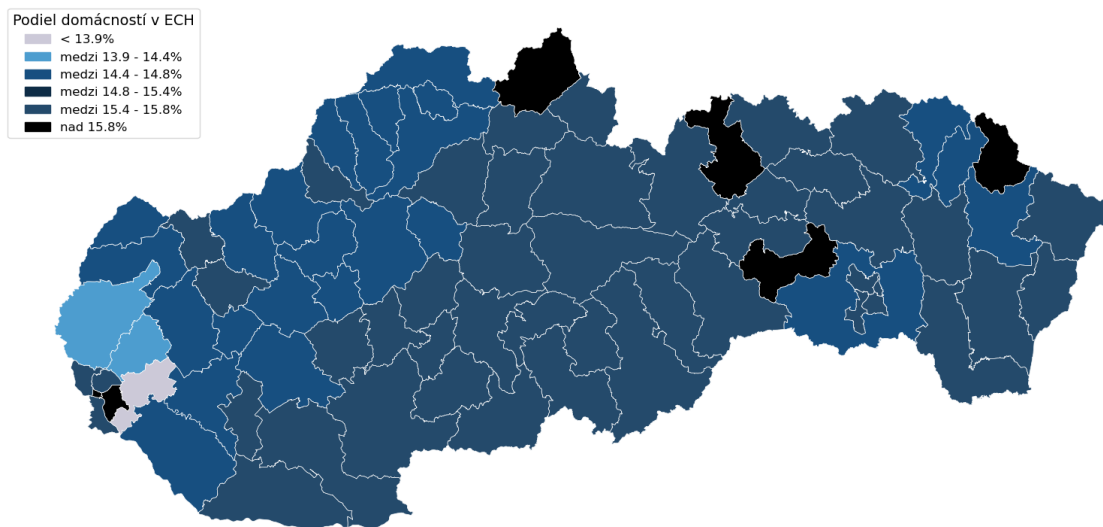
Na základe demografických predpovedí Výskumného demografického centra Infostat o štruktúre obyvateľstva do roku 2040 a výsledkov z doterajších štúdií o energetickej chudobe, zohľadnením jednotlivých skupín obyvateľstva a pri zachovaní doterajšej štruktúry zraniteľného obyvateľstva sa dá do roku 2040 očakávať nárast počtu domácností v energetickej chudobe vo všetkých regiónoch. Kým v roku 2024 patrili k najzraniteľnejším oblastiam Slovenska okresy južného a východného Slovenska (Mapa 1), očakáva sa, že bude dochádzať k postupnému nárastu zraniteľnosti vo všetkých okresoch (Mapa 2, 3).

Mapa 1: Domácnosti v energetickej chudobe v roku 2024

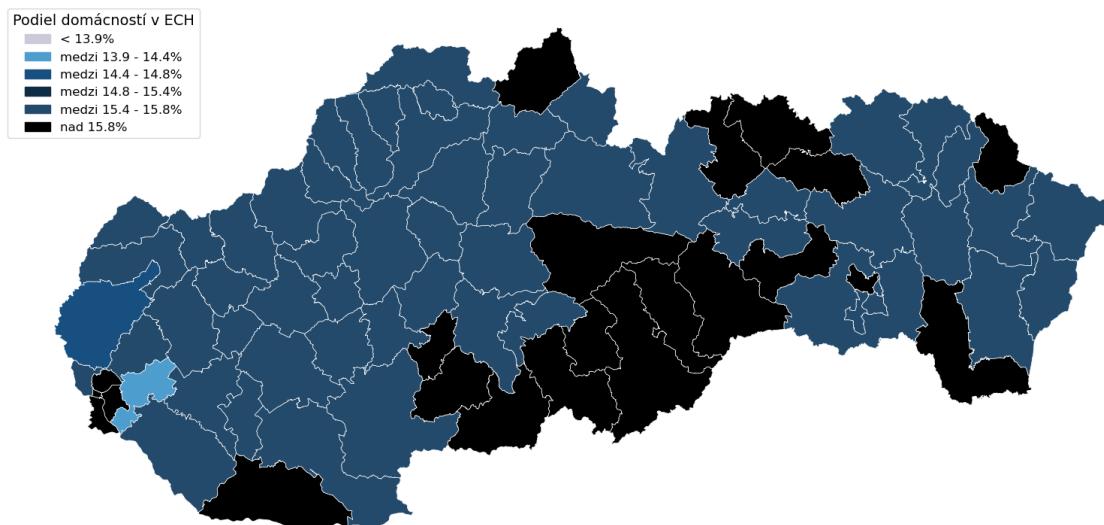
Zdroj: vlastné výpočty autorky

Mapa 2: Domácnosti v energetickej chudobe v roku 2030

Zdroj: vlastné výpočty autorky

Mapa 3: Domácnosti v energetickej chudobe v roku 2040

Zdroj: vlastné výpočty autorky

Dôvodom je najmä zvyšujúci sa podiel domácností obyvateľov v dôchodkovom veku. V prípade, že by si domácnosti budúcich dôchodcov už teraz uvedomili a aktívne pristúpili k riešeniu ich budúcej nepriaznivej situácie a zvýšili energetickú efektívnosť svojho obydľia – zateplením, výmenou okien, zdroja tepla a postupnou výmenou elektrických zariadení, mohla by sa budúca situácia výrazne zmeniť.

Záver

Klimatická zmena prináša v našich oblastiach pre energetickú chudobu nový rozmer – **neschopnosť vychladit' si domácnosť na vhodnú teplotu**. Aj týmto problémom sa musí prispôbiť náhľad na energetickú chudobu, ktorá by mala byť vnímaná nielen ako problém vykurovania počas zimnej sezóny, ale aj počas letných mesiacov, keď mnohé domácnosti čelia vo svojich príbytkoch vysokým teplotám. Pritom riešenia na individuálnej úrovni sú veľmi podobné – zatepl'ovanie, výmena okien a dverí, výmena zdroja tepla, ktorý by v letných mesiacoch mohol domácnosť ochladzovať (klimatizácia alebo tepelné čerpadlo) spolu s prvkami tienenia budov ako žalúzie. Súčasne **je potrebné využívať aj urbánne plánovanie v podobe aj zelenej a modrej infraštruktúry**, ktoré pomáha rozbíjať mestské ostrovy tepla a tým významne znížiť dôsledky na obyvateľstvo.

Slovensko aj naďalej zostáva **najviac ohrozenou krajinou v rámci stredoeurópskeho regiónu**, keď **si každá štvrtá domácnosť** pod hranicou chudoby **nevie dostatočne vykúriť svoje obydlie a v lete takmer polovica domácností trpí vysokými teplotami**, ktoré si nevie znížiť. Na základe navrhovanej definície, ktorá berie do úvahy objektívne informácie ako sú výdavky na energie a príjmy domácností porovnané s hodnotou životného minima, **je energetickou chudobou zasiahnutých 12% domácností**. Najohrozenejšou skupinou sú rodiny s deťmi nasledované dôchodcovskými domácnosťami. Energetická chudoba však zasahuje aj iné typy domácností – jednorodičovské, viacgeneračné, jednoosobové.

Je nevyhnutné začať **adresne pomáhať najzraniteľnejším domácnostiam**, teda tým, ktorých výdavky na energie sú vysoké a nevedia si zlepšiť svoju situáciu vlastným pričinením. Súčasne je potrebné **sa odkloniť od dlhodobu neudržateľných plošných kompenzácií cien energií**. Časové rady a demografické prognózy ukazujú, že bez systémového zásahu sa problém energetickej chudoby na Slovensku bude do roku 2040 prehľbovať a rozširovať zo súčasných najohrozenejších okresov na celé územie SR, najmä pod vplyvom starnutia populácie a rastúceho podielu zraniteľných dôchodcovských obydľí.

Aby sme sa ako krajina vedeli posunúť k adresnej pomoci, je nevyhnutné zaviesť systémové riešenia. Prvým krokom by malo byť **určenie rezortu zodpovedného za riešenie energetickej chudoby a prijatie kvantifikovateľnej definície energetickej chudoby** v legislatívnej podobe. Následne je potrebné **definovať opatrenia na jej riešenie spolu s podpornými schémami**, ktoré budú zahŕňať nielen finančnú pomoc v podobe dotácií či pôžičiek, ale aj informačno-administratívnu podporu a bude v nich alokované dostatočné množstvo finančných prostriedkov. Pre spravodlivé a dlhodobé nastavenie pomoci je nevyhnutné vytvoriť koncept **Energetického minima** spojený s normatívnymi nákladmi.

Použitá literatúra

Eurostat - <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Koukouvikis, G., Roca Reina, J.C., Katoufa, N., Ozdemir, E., Volt, J., Carlsson, J. - Addressing Residential Cooling Demand and Summer Energy Poverty in the EU - Towards a Cooler Future (2026), prístupné na: <https://dx.doi.org/10.2760/8743866>

Štatistický úrad Slovenskej republiky (ŠÚ SR) – Rodinné účty 2023, 2024

Štatistický úrad Slovenskej republiky (ŠÚ SR) – EU SILC 2023, 2024, 2025

Výskumné demografické centrum Infostat - Demografické predpovede do roku 2026